

آشنایی با
شیوه‌ی خوب آموختن

و

۳۰ تدبیر عملی برای بهتر کردن یادگیری
با استفاده از مفاهیم و ابزارهای تفکر انتقادی

ریچارد پل و لیندا الدر
ترجمه‌ی مهسا امرآبادی

نشر افغان

سرشناسه : پی. ریچارد Paul, Richard
عنوان و نام پدیدآور : آشنایی با شیوه‌ی خوب آموختن و ۳۰ تدبیر عملی برای بهتر کردن یادگیری با استفاده از مفاهیم و ابزارهای تفکر انتقادی / ریچارد پی. لیندا ادر؛ ترجمه‌ی مهسا امریزادی؛ ویراستار پیام بزدانی
مشخصات نشر : تهران : اختران، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری : ۱۳۹ ص؛ ۱۳×۵/۲۱ س. م
شابک : 978-964-207-265-1
وضعیت فهرست نویسی : فیا
پادداشت : عنوان اصلی : The thinker's guide for students on how to study & learn a discipline using critical concepts & tools.
How to Improve Student Learning: 30 Practical Ideas Based on Critical Thinking Concepts and Principles

موضوع : یادگیری Learning
موضوع : تفکر انتقادی Critical thinking
موضوع : تدریس دانشگاهی -- ایالات متحده College teaching-- United States
موضوع : آموزش عالی -- ایالات متحده Education, Higher-- United states
شناسه افزوده : ادر، لیندا، ۱۹۴۲ - م
شناسه افزوده : Elder, Linda
شناسه افزوده : امریزادی، مهسا، ۱۳۴۳ - م
شناسه افزوده : بزدانی، پیام، ۱۳۴۴ - م
رده بندی کنگره : LB۱۰۶۰
رده بندی دیویی : ۱۵۲/۳۷۰
شماره کتابشناسی ملی : ۷۳۲۱۷۲

نشر اختران

آشنایی شیوه‌ی خوب آموختن

و

۳۰ تدبیر عملی برای بهتر کردن یادگیری
با استفاده از مفاهیم و ابزارهای تفکر انتقادی

ریچارد پی. و لیندا ادر
مترجم: مهسا امریزادی
ویراستار: پیام بزدانی
طراح جلد: ابراهیم حقیقی
نوبت چاپ: اول ۱۳۹۹
شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
چاپ چکاد

کارگر جنوبی - خیابان روانپهر - پلاک ۱۵۲ ط ۱ تلفن: ۶۶۴۱۰۳۷۵ و ۶۶۴۱۰۳۷۶ فروشگاه: ۶۶۴۱۱۳۳۹
www.akhtarbook.ir - Insta: akhtarpub - akhtarbook@yahoo.com

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۰۷-۲۵۶-۱

همه‌ی حقوق محفوظ است

بها: ۲۶۰۰۰ تومان

فهرست

آشنایی با شیوه‌ی خوب آموختن

- سخنی با خواننده..... ۱۵
- بخش اول: پی‌ریزی..... ۱۹
- هجده راهکار برای دانش‌جوی ماهر شدن..... ۲۱
- چگونه درس بخوانیم و بیاموزیم؟..... ۲۴
- آموختن روش مند..... ۲۶
- تشخیص انگاره‌ی بنیادین رشته‌ی درسی..... ۲۷
- درک محتوا به واسطه‌ی تفکر مناسب آن..... ۲۹
- تشخیص ساختار هر رشته..... ۳۰
- تعیین نحوه‌ی تفکر مناسب برای دوره یا رشته‌ی درسی..... ۳۲
- تفکر در چهارچوب انگاره‌های موضوع درسی..... ۳۴
- تحلیل منطق مقاله، جستار یا فصل کتاب..... ۳۶
- درک منطق کلیت کتاب درسی..... ۳۸
- درک انگاره‌ها..... ۴۱
- تسلط بر (و نه بی‌احتیاط بودن در برابر) انگاره‌ها..... ۴۲
- خواندن، نوشتن، حرف زدن، گوش کردن و تفکر..... ۴۴
- درک مفاهیم متن درسی..... ۴۶
- بخش دوم: پی‌گیری..... ۴۹
- تاچه حد دانش‌جوی خوبی هستید؟..... ۵۱
- خصیصه‌های فکری ذهن مضبط..... ۵۳

- ۵۷..... درک معیارهای فکری
- ۵۹..... ارزیابی استدلال نویسنده
- ۶۰..... مطرح کردن پرسش‌های مهم در چهارچوب موضوع درسی
- ۶۱..... تمییز رشته‌های تک‌نظام از رشته‌های دیردارنده‌ی نظام‌های متعارض ..
- ۶۴..... پرسشگری درباره‌ی رشته‌ی درسی
- ۶۵..... پرسشگری درباره‌ی کتاب درسی
- ۶۶..... نمونه: درک منطق بیوشیمی
- ۶۸..... نمونه: تفکر زیست‌شناختی
- ۶۹..... نمونه: تفکر تاریخی
- ۷۴..... منطق باستان‌شناسی
- ۷۵..... درک نقش پرسش‌ها در تفکر و یادگیری
- ۷۶..... تمییز اطلاعات راکد، نادانی فعال و دانش فعال
- ۷۸..... آزمونی که می‌توان آن را در هر کلاس و برای هر موضوع درسی تکرار کرد

۳۰ تدبیر عملی برای بهتر کردن یادگیری

- ۸۳..... پیشگفتار
- مؤلفه‌های پیشنهادی برای طرح درس
- پیشنهاد ۱:
- تدریس را به گونه‌ای طراحی کنید که دانش‌جویان با تمرین مستمر درگیر درونی کردن و به‌کارگیری مفاهیمی شوند که می‌آموزند (و همچنین ارزیابی فهمشان از این مفاهیم).....
- ۸۵.....
- پیشنهاد ۲:
- به دانش‌جویان بیاموزید کیفیت خواندن خود را ارزیابی کنند.....
- ۸۶.....
- پیشنهاد ۳:
- به دانش‌جویان بیاموزید کیفیت نوشتن خود را ارزیابی کنند.....
- ۸۸.....
- پیشنهاد ۴:
- به دانش‌جویان بیاموزید کیفیت حرف زدن خود را ارزیابی کنند.....
- ۸۹.....

پیشنهاد ۵:

به دانش‌جویان بیاموزید کیفیت گوش کردن خود را ارزیابی کنند..... ۹۲

پیشنهاد ۶:

آزمون‌ها را به منظور اعتدالی تفکر دانش‌جویان طراحی کنید..... ۹۳

پیشنهاد ۷:

دوره‌ی درسی را طوری طراحی کنید که برای دانش‌جویان «پرفعالیت»

باشد، نه برای خودتان..... ۹۵

پیشنهاد ۸:

درس گفتار درگیرکننده را به اجرا درآورید..... ۹۶

پیشنهاد ۹:

از دانش‌جویان بخواهید «روزنوشت فکری» داشته باشند..... ۹۷

آشناسازی (چند جلسه‌ی اول)

پیشنهاد ۱۰:

دانش‌جویان را کاملاً درمورد دوره‌ی درسی توجیه کنید..... ۹۹

پیشنهاد ۱۱:

یک برنامه‌ی درسی تهیه کنید که نشان‌دهنده‌ی نظرات شما از

دانش‌جویان باشد..... ۱۰۰

پیشنهاد ۱۲:

برای دانش‌جویان روشن کنید که نمره‌هایی که می‌دهید نشان‌دهنده‌ی

چیست..... ۱۱۰

پیشنهاد ۱۳:

از برگه‌ی «آگاهی از شرایط دوره» استفاده کنید..... ۱۱۴

پیشنهاد ۱۴:

هنگام آشناسازی دانش‌جویان با برنامه‌ی درسی برای‌شان توضیح دهید که

به‌طور معمول در جلسات کلاس چه کارهایی قرار است بکنید (و چرا)..... ۱۱۶

پیشنهاد ۱۵:

مفاهیم کلیدی دوره را در دو جلسه‌ی ابتدایی به‌وضوح شرح دهید..... ۱۱۷

پیشنهاد ۱۶:

وقت کلاس را فرصتی در نظر آورید که در آن دانش‌جویان با استفاده از مفاهیم و اصول بنیادین رشته‌ی درسی در مورد محتوای درس به تعریف و تفکر خواهند پرداخت. ۱۱۸

پیشنهاد ۱۷:

پیوسته تأکید کنید که محتوای درسی نظامی از انگاره‌های به‌هم‌پیوسته است. ۱۱۹

پیشنهاد ۱۸:

خود را مربی و ورزشی در نظر بگیرید. ۱۲۰

پیشنهاد ۱۹:

هر کتاب درسی را به‌صورت تفکر مؤلف آن مطرح کنید. ۱۲۲

تأکید مستمر

پیشنهاد ۲۰:

دانش‌جویان را ترغیب کنید مشخصاً به طرح فکرها و بیندیشند. ۱۲۳

پیشنهاد ۲۱:

دانش‌جویان را ترغیب کنید که محتوای درسی را شکلی از تفکر در نظر آورند. ۱۲۳

پیشنهاد ۲۲:

هر گاه امکان داشت درس‌ها را به مسائل، مشکلات و موقعیت‌های عینی در زندگی دانش‌جویان ربط دهید. ۱۲۴

پیشنهاد ۲۳:

راهبردهای مشخصی برای رفع ناتوانی‌های رایج دانش‌جویان بیندیشید. ۱۲۵

پیشنهاد ۲۴:

از راهکارهایی برای تشویق یادگیری فعال استفاده کنید. ۱۲۷

پیشنهاد ۲۵:

پیوسته پرسش‌هایی برای بررسی درک دانش‌جو از محتوا مطرح کنید. ۱۲۷

پیشنهاد ۲۶:

تفکر ماهرانه را برای دانش‌جویان نمونه‌سازی کنید. ۱۲۹

سخنی با خواننده

این کتاب نه تنها برای دانش‌جویان و درس‌آموزان، که برای مدیران و استادان دانشگاه هم تنظیم شده تا به همگی ما یادآوری کند مطالعه‌ی قاعده‌مند رشته‌های درسی در گُنه خود به چه معناست. آموزش نوعی کار فکری است و ما قصد نداشته‌ایم آموزش را از کار فکری تهی کنیم - حتی کاری در حکم توهین به شعور مخاطبان این کتاب می‌بود. برعکس: هدف این کتاب سهل‌الوصول‌تر کردن، کاربردی‌تر کردن و درونی‌تر کردن کار فکری در امر آموزش و یادگیری عمیق است. هدفش تشویق یادگیری مادام‌العمر است و تلاش برای تحقق آرمانی دیرپا: آموزش ذهن آزادانگیز. ذهنی که پرسشگر است، کاوش می‌کند، و به واسطه‌ی اشراف بر خود، پشتکار فکری و ابزارهای یادگیری بر اشکال مختلف دانش احاطه پیدا می‌کند. آرمانی که کسانی چون جان هنری نیومن، برنارد راسل و آلبرت اینشتین هریک به شیوه‌ی خود در پی آن بودند، و نزد نویسندگان این کتاب هر سه شیوه به یک اندازه معتبر و شایسته‌ی تحسین است.

مقصود ما پاسخ دادن به تمام پرسش‌ها در این زمینه نبوده؛ بلکه تنها کوشیده‌ایم این پرسش‌ها را در چشم‌اندازی واضح قرار دهیم. تأکید ما بر این است که تمام رشته‌های درسی معتبر در اساس ساختار فکری و معیارهای عقلی یکسانی دارند؛ و آموختن این ساختارهای فکری و معیارهای عقلی بنیادین مشخصاً و به‌خودی‌خود مفید است زیرا سبب می‌شود تمام چیزهایی را که می‌آموزیم بهتر درک کنیم و روابط متقابلشان را عمیق‌تر بفهمیم. علاوه‌براین، به تأکید به خصلت‌ها و ارزش‌های فکری

بنیادینی پرداخته‌ایم که مشخصه‌ی هر متفکر منضبط در تمام حوزه‌های مطالعاتی است: استقلال، تواضع، صداقت، پشتکار، همدلی، اعتماد به عقل، و انصاف. به این تعبیر، تک‌تک صفحه‌های این کتاب در بزرگداشت مفهوم کار فکری و قدرت آن است.

اینکه دانش را صرفاً به خاطر سپردن تکه‌پاره‌های اطلاعات یا گذراندن واحدهای متعدد درسی و کسب انواع و اقسام مدارج تحصیلی در نظر آوریم، مایه‌ی وهن مفهوم دانش است. این کتاب هم جرم‌گرایی مطلق و هم نسبی‌گرایی فکری را رد می‌کند. هشدار است در مورد جهل و کج‌فهمی، و به تبع آن خودفریبی و توهم در مسائل انسانی. ما در این کتاب تأکید داریم که باید تمایز قائل شد میان رشته‌هایی که در کل برای پرسش‌هایشان می‌توان به روش‌های معین پاسخ یافت، و رشته‌هایی که پاسخ یافتن به پرسش‌هایشان مستلزم نگرستن از چشم‌اندازهای متعدد و فضاوت مستدل است. به بیان خلاصه در این کتاب تمایز گذاشته‌ایم میان رشته‌های تک‌نظام مانند فیزیک، شیمی و ریاضی (که در آن‌ها اختلاف نظر بین اهل فن اندک است) با رشته‌های دیردازنده‌ی نظام‌های متعارضی مانند تاریخ، روان‌شناسی و هنر (که در آن‌ها اختلاف نظر بین اهل فن فراوان است).

ما امیدواریم خوانندگان این کتاب را به چشم متبعی ببینند که می‌توان برای تحصیل معناها و درک عمیق‌تر بارها و بارها به آن مراجعه کرد. آنچه ارزش آموختن داشته باشد، ارزش خوب آموختن هم دارد؛ و آنچه از همه بیش‌تر ارزش آموختن دارد، خود فرایند آموختن است: پرورش و پیشرفت به‌واسطه‌ی کار فکری نظام‌مند در زمینه‌ی مهارت‌ها، عادت‌ها و راهبردهای ذهن منضبط.

نحوه‌ی استفاده از این کتاب

ما در این راهنما راهبردهای گوناگونی پیشنهاد کرده‌ایم به این منظور که نه تنها دانش‌جوی خوب، بلکه دانش‌جوی ماهری بشوید. برخی از این

راهبردها ساده‌اند و برخی دیگر شرح و توضیح بیشتری لازم دارند. مثلاً اگر انگیزه‌ی پیشرفت داشته باشید، راهکار پانزدهم (از سرفصل «هجده راهکار برای دانش‌جوی ماهر شدن») را از هم‌اکنون هم می‌توانید اجرا کنید: «پیش از حضور در کلاس خلاصه‌ای کتبی یا شفاهی از نکات اصلی جلسه‌ی پیشین تهیه کنید و به این ترتیب خود را بیازمایید.» خلاصه‌برداری شما ممکن است نادقیق باشد اما همین تلاش منجر به آموختن خواهد شد. از سوی دیگر، در مورد برخی از این پیشنهادها شاید لازم باشد به درک بیشتری برسید. راهکار چهارم را در نظر بگیرید: «پرسشگری به‌واسطه‌ی پرسیدن در درس گفتارها و بحث‌ها شرکت کنید. بدون پرسشگری احتمالاً پی نخواهید برد چه چیزهایی را می‌دانید و چه چیزهایی را نمی‌دانید.» در این مورد احتمالاً باید ادامه‌ی این کتاب را بخوانید تا درکی کلی به دست آورید که چه جور پرسش‌هایی می‌توانید و باید بکنید.

بنابراین ما پیشنهاد می‌کنیم فرایندی دو مرحله‌ای را به کار بگیرید. اول با بهره‌گیری از «هجده راهکار برای دانش‌جوی ماهر شدن» فهرستی تنظیم کنید از پیشنهادها یا راهبردهایی که می‌توانید فوراً به اجرا درآورید. این‌ها را از هم‌اکنون به اجرا درآورید. بعد می‌توانید از تک‌تک صفحه‌های کتاب راهبردهای بیشتری پیدا کنید، مخصوصاً حالا که در مورد راهکارهای آن فهرست هجده‌تایی درک عمیق‌تری به دست آورده‌اید.

مثلاً ممکن است بخواهید پرسش‌های بیشتری در کلاس مطرح کنید اما مطمئن نیستید چه باید پرسید اینجا می‌توانید سراغ بخشی از این کتاب بروید که مربوط است به هنر مؤلفه‌ی بنیادین تفکر؛ یعنی هدف، پرسش، اطلاعات، تفسیر، مفهوم، مفروضات، استدلالات و دیدگاه. دقیق شدن در هر یک از این مؤلفه‌ها باعث می‌شود پرسش‌های ممکن به ذهن‌تان خطور کند. آن وقت می‌توانید برخی از این پرسش‌ها را در کلاس مطرح کنید (آیا شیمی‌دان‌ها فرض می‌کنند که...؟).